

SYNDIKALISTISK SAMHÄLLSKRITIK

ETT ANTAL ARTIKLAR av tidningen Arbetarens redaktör, Albert Jensen, har samlats i bokform (*I frihetens och fredens tjänst*, Federativs förlag, 7: 50). Jensen, som nyss fyllde sjuttio år, hör till den syndikalistiska rörelsens trognaste och skickligaste kämpar; den korta levnadsskildring med vilken boken inledes ger oss bilden av en man som ihärdigt, under motgångar och förföljelser, verkat för en i ungdomen förvärvat och sedan stadigt fasthål-

Albert Jensen

len åskådning. Boken ger oss en god föreställning om denna åskådning sådan den kommit till uttryck i en tidningsmans dagspolitiska insatser. Det är en sympatisk utopism som här träder oss till mötes i form av angrepp mot härskande eller inflytelserika riktningar i samtiden.

Enligt en tankegång som utbildades långt före Marx, men i väsentliga punkter övertogs och utformades av denne, ser syndikalismen — särskilt sådan Jensen utvecklar den — det ondas upphov i staten. Jensen förklarar att "staten är mänsklighetens värsta olycka... den organiserar och genomför den systematiska ofreden... den sätter makten i högsätet och utnämner den till rätt". Om staten inte funnes, skulle i stort sett allt vara bra. "Människorna går inte omkring och slår ihjäl varandra i det dagliga livet. Det behövdes en stat för att förvandla honom från människa till odjur. Utan staten hade han fortsatt att vara en människa som naturligt inordnat sig i fredliga värv, som arbetat och skapat, som haft glädje i livet, trots dess brister och avigsidor." Därför skall staten avskaffas och en lösning vinnas genom "producenternas eget övertagande av förvaltningen av produktionsapparaten".

Det är alltså Rousseaus tro på människornas naturliga godhet och samhällets fördärliga inflytande som här går igen. Varje länk i den korta tankekedjan är lika svag. Människor som inte lever i en med tvångsmakt utrustad organisation känner vi inte till. I de primitivaste samhällsformer råder styrkan och våldet; Hobbes fantasier om människornas ondska i naturtillståndet är i varje fall mera realistiska än Rousseaus drömmar om den ädle vilden. Ett liv i "fria producentgrupper" utan något slags statlig ordning är otänkbart annat än som ett liv i otrygghet och elände. Att avstå från politisk verksamhet i avvaktan på statens undergång är lika fåfångt som att inskränka sig till att hoppas på Guds ingripande eller den mänskliga naturens fulländning.

Den förening av utopism och politisk asketism som syndikalismen företräder kan emellertid i praktiken bilda bas för helt skilda förhållningssätt. Den kan tjänstgöra som ett slags alibi; den egna åskådningen — uppenbart omöjlig att förverkliga — blir blott ett försvar för överksamheten och kverulansen, ett avlatsbrev för ansvarslösheten och högfärden. Den kan också egga till en fri och hänsynslös kritik, till en politisk aktivitet utan de hämningar och hänsyn som det partipolitiskt inriktade arbetet med nödvändighet medför. Tidningen Arbetaren och dess redaktör har i stort sett motsvarat den senare karaktäristiken, även om draget av universell irritation stundom blivit dominerande.

Genom denna orädda, energiska och helt obundna kritik får Jensens bok sitt värde. I kommunismen likaväl som i nazismen och fascismen ser han exempel på den stattotalism som strävar att göra den i och för sig förhatliga staten till herre över alla den enskildes handlingar. Han strider mot den fiende som för tillfället synes starkast utan att ett ögonblick vilseledas av taktiska beräkningar. En socialistisk planhushållning, vare sig den kommer till stånd i socialdemokratisk eller kommunistisk regi, leder till den medborgerliga frihetens undergrävande och människornas förvandling till slavar under ett fåtal byråkrater. Pressfriheten är medlet framför andra att skydda den enskildes frihet. "Att med berätt mod beröva en människa hennes syn är ett nidingsdåd. Att med berätt mod beröva allmänheten den press som är allmänhetens synorgan är ock-

så ett nidingsdåd." Genom en förkunnelse av denna art blir syndikalismen ett salt i svensk politik och svensk arbetarrörelse.

Herbert Tingsten